

Hubbî
Hatun
Türbesi'nin
planı

Cemşîd ü Hurşîd adlı mesnevisinin bugüne kadar nüshasına rastlanmamıştır. Eserden sadece Aşık Çelebi'nin naklettiği yirmi yedi beyitle Hasan Çelebi'nin zikrettiği bir beyit bilinmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Âşık Çelebi, *Meşâirü'ş-şuarâ*, vr. 79^a-80^a, 185^b-186^b; Kınalızâde, *Tezkire*, I, 280-281; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, I, 225; Gazzî, *el-Kevâkibü's-sâ'i-re*, II, 152; *Keşfü'z-ẓunûn*, I, 594; *Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı* (haz. Mustafa İsen), Ankara 1994, s. 301-302; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, s. 82-84; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-nisâ*, İstanbul 1295, II, 15-17, 155; Mehmed Tevfik, *Kâfile-i Şuarâ*, İstanbul 1290, s. 131-132; Fâik Reşad, *Eslâf*, İstanbul 1311, I, 109-112; *Sicill-i Osmânî*, II, 110; *Osmanlı Müellifleri*, II, 137; Ergun, *Türk Şairleri*, II, 608-609; Gibb, *HOP*, III, 170-171; Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 131; Müjgân Cunbur, "İmâdü'l-Cihâd ve XVI. Yüzyıl Kadın Şairlerinden Ayşe Hubbî Kadın", *IX. TTK Bildiriler* (1988), II, 901-913; Yıldız Demiriz, *Eyüp'te Türbeler*, Ankara 1989, s. 42-43; a.mlf., "Hubbî Hatun Türbesi", *DBİst.A*, IV, 92-93; Mehmet Nermi Haskan, *Eyüp Tarihi*, İstanbul 1993, I, 205, 221; Ali İhsan Yurd - Mustafa Kaçalın, *Akşemseddin: Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1994, s. 31; Mehmed Çavuşoğlu, "16. Yüzyılda Yaşamış Bir Kadın Şair: Nisâyi", *TED*, sy. 9 (1978), s. 407; "Hubbî Kadın", *Kâmûsü'l-a'lâm*, III, 1925; "Ayşe Hubba Hatun", *TA*, IV, 400; "Ayşe Hubbî Hatun", *İst.A*, III, 1635-1636; "Ayşe (Hubba Hatun)", *TDEA*, I, 250; Hasan Aksoy, "Cemşîd ü Hurşîd", *DİA*, VII, 342.

MUSTAFA UZUN

HUBBİYYE

(الحبيبة)

Kullukta

sevgi derecesine ulaşan kimsenin bütün yükümlülüklerinin kalkacağını iddia eden fırka.

Sözlükte "sevmek" ve "sevgi" anlamına gelen **hubb** kökünden nisbet ismi olan **hubbîyye** "sevenler, sevgiyi ön planda tutanlar" demektir. Bazı kaynaklarda Habîbiyye diye kaydedilir. Fırka mensuplarına göre gönlünde Allah sevgisi yerleşen, nefesine hâkim olan ve kullukta ileri mertebeye ulaşan kimseden bütün yükümlülükler kalkar. Çünkü bu seviyeye ulaşıldığı zaman Allah kulun, kul da Allah'ın dostu

olur. Allah'ın cennette kullarını namaz, oruç ve benzeri ibadetlerle mükellef tutmaması gibi bu mertebeye ulaşan kulu da her türlü yükümlülükten muaf tutar. Bu takdirde kulun Allah'tan korkması, O'nun kendisine azap edeceğinden endişe etmesi söz konusu olmaz. Zira sevenlerin birbirine eziyet etmesi düşünülemez.

İslâm mezhepleri tarihinin ana kaynaklarında genellikle böyle bir fırkanın adına rastlanmazsa da ikinci derecede bazı kaynaklarda adı geçen fırka Müşebbihe'nin (Hârizmî, s. 47), bir kısmında da Cebriyye'nin (Osman b. Abdullah el-İrâkî, s. 69) bir kolu olarak gösterilmektedir. Bu fırka, Tehânevî'nin de belirttiği gibi (*Keşşâf*, I, 618) kullukta belli bir mertebeye ulaşıldığında ibadetlerin sâkit olacağını, haram ve helâl kavramlarının ortadan kalkacağını iddia eden İbâhî mutasavvıfların görüşlerine paralel düşünceler ortaya koymaktadır (bk. İBÂHİYYE).

Dinî hayatta Allah sevgisinin büyük bir önemi bulunmakla birlikte sadece bu psikolojik temayülün bulunmasıyla kişinin şahsına ve topluma karşı görevlerini yerine getirmiş ve kurtuluşa erişmiş olması mümkün değildir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'ı sevme iddiasında bulunanların bu sevgilerinin karşılığını almaları, yani O'nun tarafından da sevilmeleri için Hz. Peygamber'in tebliğlerine uymalarının gerektiği ifade edilmiş, böylece dinin hem şahsî hayat ve davranış hem de toplum hayatı açısından önemi vurgulanmıştır (meselâ bk. Âl-i İmrân 3/31-32; en-Nisâ 4/80; en-Nûr 24/54).

BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf* (Dahrûc), I, 618-619; Hârizmî, *Mefâtihu'l-ülûm* (nşr. İbrâhîm el-Ebyârî), Beyrut 1409/1989, s. 47; Osman b. Abdullah el-İrâkî el-Hanefî, *el-Fıraku'l-müşteriika beyn ehliz-zeyg ve'z-zendeke* (nşr. Yaşar Kutluay), Ankara 1962, s. 69; M. Cevâd Meşkûr, *Mevsû'atü'l-fırakü'l-İslâmiyye* (trc. Ali Hâşim), Beyrut 1415/1995, s. 203; Mahmûd Tâhir el-Gazzâlî, "Ma'rifetü'l-mezâhib" (nşr. Ali Asgar Hikmet), *el-Fikrû'l-İslâmî*, VII/41, Beyrut 1986, s. 16.

MUSTAFA ÖZ

HUBEYB b. ADÎ

(حبيب بن عدي)

Hubeyb b. Adî b. Mâlik el-Ensârî
(ö. 4/625)

Sahâbî.

Medine'nin iki büyük kabilesinden biri olan Evs'e mensuptur. Bedir ve Uhud gazvelerinde bulundu. Uhud Gazvesi'nden sonra Adal ve Kâre kabilelerinden birkaç

kişi Medine'ye Resûl-i Ekrem'in yanına gelerek kabilelerinde İslâmiyet'in yayılmasına başladığını, kendilerine dini ve Kur'an okumayı öğretecek kimselere ihtiyaç duyduklarını söylediler. Bu kişileri veya onların bir kısmını, Medine'ye saldırmak üzere adam topladığı için Hz. Peygamber'in emriyle Abdullah b. Üneys tarafından öldürülen yahudi lider Hâlid b. Süfyân'ın intikamını almayı planlayan Lihyânoğulları'nın gönderdiği anlaşılmaktadır. Bu arada müşriklerin yeni bir saldırı hazırlığı yapıp yapmadıklarını öğrenmek isteyen Resûlullah, aralarında Hubeyb b. Adî'nin de bulunduğu yedi (veya on) kişiyi Âsım b. Sâbit'in (veya Mersed b. Ebû Mersed) kumandasında irşad heyeti olarak görevlendirdi (Buhârî, "Cihâd", 170, "Meğâzî", 10, 13, 28; Ebû Dâvûd, "Cihâd", 105). Heyet Hüzeyl kabilesi topraklarında bulunan Recî' suyuna ulaştığında onları Lihyânoğulları'ndan 100 kadar okçu karşıladı. Hubeyb, Abdullah b. Tânk ve Zeyd b. Desine dışındaki müslümanlar çarpışarak şehid düştüler. Müşrikler daha sonra Abdullah b. Tânk'ı da şehid ettiler ve Hubeyb ile Zeyd'i Mekke'ye götürdüler; onları Bedir'de öldürülen yakınlarının intikamını almak isteyen Mekkeliler'e sattılar. Hubeyb'i, Bedir'de öldürdüğü söylenen Hâris b. Âmir'in oğullarının veya babaları Bedir'de öldürülen altı müşrikin satın aldığına, yahut Hâris b. Âmir'in anne bir kardeşi Huceyr b. Ebû İhâb et-Temîmî tarafından satın alınıp cârîyesi Mâviyye'nin evinde hapsedildiğine dair rivayetler vardır. Daha sonra müslüman olan Mâviyye veya Hâris b. Âmir'in kızı Zeyneb (Buhârî, "Cihâd", 170), prangaya vurulmuş olan Hubeyb'i zaman zaman kapı aralığından gözetlediğini, üzüm mevsimi olmadığı halde onu üzüm yerken gördüğünü, bunu ona Allah'ın ikram etmiş olabileceğini söylemekte, Hubeyb'den daha hayırlı bir esire rastlamadığını belirterek isteği üzerine kendisine su ve putlara kurban edilmeyen et ikram ettiğini zikretmektedir.

Müşrikler, haram aylar çıktıktan sonra Hubeyb'i Zeyd b. Desine ile birlikte (Diyarbakır, I, 456) öldürmek üzere şehir dışındaki Ten'im (Ye'cec) mevkiine götürdüler. Hubeyb burada ölmeden önce iki rek'at namaz kılmasına izin vermelerini istedi ve namazını mümkün olduğu kadar kısa sürede kıldı. Onun bu namazı, İslâm tarihi boyunca haksız yere öldürül-